

A KÖNYVTÁROS

VI. évfolyam

8. szám

1956. augusztus*

Könyvtári életünk demokratizmusáért!*

AZ 1953. JÚNIUSI párthatározat hazai-, a XX. Kongresszus pedig nemzetközi viszonylatban is felnyitotta a sorompókat a szocialista demokrácia felé vezető széles országúton. Világtörténelmi jelentőségű változások küszöbére léptünk, s a változások máris éreztetik egészséges hatásukat könyvtári életünkben is. Ha csupán könyvkiadásunk kézzelfogható javulását említem, már ezzel is sokat mondtam; hiszen a könyvtáros jó vagy rossz munkája elsősorban a rendelkezésre álló könyvanyag minőségétől függ. Kiadónk sorra jelentetnek meg olyan kitűnő műveket, amelyeket eddig a magyar közönségtől elzártak (gondoljunk csupán Szabó Lőrinc verseire és Hemingway kisregényére!) s a változatos könyvanyag kölcsönzésével könyvtári életünkben immánens módon, önmagától adódóan demokratikusabb, szabadabb légkör honosodik meg.

Ez azonban kevés, és főleg külső behatás. Ha gyökerében akarjuk orvosolni az elmúlt esztendőkből elkövetett nagy hibákat, ha valóban új útra akarunk lépni könyvtárügyünk további építésében, akkor bátran és kíméletlenül a dolgok mélyére kell néznünk, és sorra fel kell vetnünk mindazokat az általános vagy részproblémákat, melyeknek tisztázása könyvtárügyünket előreviheti. A kérdések garmadájából ez a cikk mindössze kettőt óhajt kiragadni:

I. A közvetlen olvasószolgálat feladatai az új helyzetben — azaz a könyvtáros és olvasó őszinteségének kérdése.

II. A zárt-, védelt- és a könyvtárakból kivont könyvek ügye — avagy az olvasókkal szembeni bizalom és az olvasótábor igényeinek kérdése.

Kezdjük az elsővel:

I.

»A HAZUG EMBERT hamarabb utolérni, mint a sánta kutyát«, tartja a közmondás, s mi hozzátehetjük: a hazug könyvtárost lehet a leghamarabb megcsípni. Legkésőbb azonban a könyv kölcsönzésétől számított 2—4 hét múlva, amikor az olvasó csalódottan hozza vissza a könyvet, s nem hisz többé a könyvtárosnak, aki — bármi okból! — félrevezette őt. Eppen ezért könyvtárainkban soha nem fajulhatott odáig a dolog, mint napi irodalomkritikánkban; tudniillik, hogy egyre-másra feldicsértek közepes, semmitmondó műveket, s csepültek vagy agyonhallgattak olyan írókat, kiknek írói értékéhez ma már nem fér kétség. A könyvtáros ezt már csak azért sem tehette meg, mert személyesen állott szemben az olvasóval (míg a kritikus láthatatlan maradt...). Ám a betegség akkor is betegség, ha nem végzetesen súlyos, s helytelen lenne éppen most, amikor az őszinteségről beszélgetünk, letagadni, hogy egészen 1953. júniusáig a könyvajánlások terén komoly hibák estek. Mindenekelőtt a könyvtárosok erős nyomás alatt szynlódtek. Csak két példát említek. 1951 júliusában vettem át a budafoki Szabó Ervin könyvtár vezetését. Az »ajánló-kirakatot« változatos könyvanyaggal raktam meg, melyben Dickenstől Fagyjevíg valamennyi kor, valamennyi nemzet, s valamennyi irodalmi irányzat irodalma legalább 1—1 művel szerepelt. Ez már csak azért is szükséges volt, mert a kerületben az a téves hír terjedt el, hogy »az új könyvtárban csak szovjet könyvek vannak...« Ám rövidesen szigorú megrovást kaptam, mert az »ajánló-kirakatban« — úgymond: — »nem érvényesül eléggé a pártszerűség és túlteng a régi irodalom...« Másik eset: Az újpesti, Árpád úti Szabó Ervin könyvtár egyik antikvár-vásárlásában kifogásolták Anatole France néhány művét, mert: »Munkásnegyedben nincs szükség A. France könyvekre« stb., stb.

* A szerkesztőség a cikket vitaalpnak szánja.

Nem csoda tehát, ha ekkora nyomás, és sok egyéb ok következményeként a legjobb szándékú könyvtárosok is elvétették olykor a hangot. Ezerkilencszázötvenhárom júniusá, és különösen a XX. Kongresszus után ez a probléma hálistennek nem probléma többé, és szót se ejtenék róla, ha nem ólálkodna egy másik veszély. Bizonyos értékes könyvek agyonhallgatásának veszélye.

Gondolok itt elsősorban a klasszikus orosz irodalomra. Azzal, hogy könyvkiadásunk 8 esztendőn át nyakrafőre megjelentette a legsematikusabb szovjet könyveket is; és ezeket a könyveket a könyvtárosok jóhiszemű, vagy kényszeredett dicsérettel az olvasók kezébe adták, nemcsak az igazi jó szovjet irodalomnak ártottak, de — bármily paradoxul hangzik, így van! — a nagy orosz klasszikus irodalomnak is. A sokszorosan csalódott közönség ma sokkal nehezebben veszi kézbe az orosz klasszikusokat, mint mondjuk a két világháború közötti olvasóközönség. Fájdalmas erről beszélni, de elhallgatni újabb vétek lenne. A könyvtárosoknak kitartó munkával el kell érniök, hogy a klasszikus orosz irodalom és a jó szovjet könyvek visszahódítsák azt a helyet és rangot, amelyet megérdemelnek.

A másik nyugtalanító tünet, hogy a könyvtárosok hajlamosak csepülni vagy elszüllyeszteni olyan jó, becsületes műveket is, melyeket izzóan aktuális mondanivalójuk miatt az apolitikus közönség nehezen fogad el. Például: Mesterházi: Tanúság. Nem az a baj, hogy sűrűbben forognak olyan könyvek, melyek azelőtt háttérbe szorultak, (pl. Tamási Áron könyvei), de hiba, ha porosodnak olyan könyvek, melyek olvasást érdemelnének! (Pl.: Fagyetej: »Tizenkilencen«.)

MI A TEENDŐJE tehát a könyvtárosnak, milyen álláspontot foglaljon el ezekben a rendkívül bonyolult és megoldatlan kérdésekben? Mindenekelőtt minél több könyvet olvasson, s tájékozódjék rendszeresen, alaposan az irodalmi élet, az irodalomkritika kérdéseiben. Figyelje az olvasók vélekedését is, s mindezek alapján alakítsa ki saját önálló véleményét, és minden kertelés nélkül, a legőszintébb hangon beszélgesse el olvasóival könyvekről, írókról, irodalomról, művészetről, sőt politikai kérdésekről is! Ne kizárólag a sajátban napvilágot látó határozatok és nyilatkozatok alapján beszélgesse, de saját belső parancsa szerint. Vigyázzon azonban, hogy ne zuhanjon bele egy ellenkező előjelű egvoldalúságba még akkor se, ha a gyors politikai légkörváltozások következtében olvasóink zöme átmenetileg ilyen korban szenved! *A könyvtárosnak szenvedélyesen tárgyilagosnak kell lennie! Csak a tárgyilagosságon alapuló őszinte hang teremtheti meg az ideális kapcsolatot könyvtáros és olvasó között!* Ha a könyvtáros így viselkedik, ha pl. elfogulatlanul bírálja a *Távol Moszkvától* hibáit, de tapinthatóan érzékeltes érvekkel kiáll a *Tizenkilencen* mellett; ugyanakkor nem röstell lelkesedni Hemingway humanista prózájáért, de van bátorsága a közvélemény ellenére is elítélni *Cronin: A beteg láztalan* c. könyvének laposságát: akkor nemcsak a bizalom csodálatos légkörét teremtheti meg a könyvtárban, de ami ezzel egyenrangú: az olvasóközönséget is rászoktatja a tárgyilagosságra, a felelősségteljes gondolkodásra, önálló vélemény alkotására és kimondására. A legfontosabb, hogy *művenként mondjon ítéletet*, s ne aszerint, hogy »keleti« vagy »nyugati« íróról van szó!

A megváltozott szellemű könyvvajánlás, az egyre nehezebbé, bonyolultabbá váló közvetlen olvasószolgálat kérdéseiről külön cikket lehetne és kell is majd írni. Itt csupán érzékeltetni akartam a probléma fontosságát, és rá akartam irányítani a közfigyelmet erre, az újabban kissé elhanyagolt kérdés-csoportra is.

II.

A BÉKESZERZŐDÉS értelmében hazánkban — de más országokban is — ki kellett vonni a könyvtárakból a fasiszta anyagot. E könyvekből mindössze 1—2 példányt volt szabad meghagyni, s e példányokat a tudományos könyvtárak zárt anyagként kezelik.

E helyes elvű nemzetközi egyezmény szellemében kezdődött meg nálunk a könyvtárak megtisztítása a mérgező-fasiszta szellemi termékektől, ám fájdalom, ez az elv hamarosan túlzásba csapott s a tisztogatás elképesztő méreteket öltött. Tudományos könyvtáraink — felsőbb utasítások és nyomás következtében — a fasiszta könyvek után lázas szenvedéllyel vetették magukat minden könyvre, amely az éppen érvényes politikai felfogás szerint gyánús vagy kétes volt. Sorra kerültek a munkásmozgalom kezdeti korának könyvei, úgy hogy a magyar olvasó eredeti művek alapján képtelen áttanulmányozni a munkásmozgalom ideológiai történetét; sorra kerültek a klasszikus polgári közgazdászok; filozófusok és irodalomtörténészek, vallástörténészek és pszichológusok; és a hamis perek szította beteges légkörben a félretaszítottak könyvei; sorra kerültek szépírók, költők, esszéisták, s mindenki, aki abban a pillanatban nem állott

a párt oldalán, nem értett mindenben egyet a szocialista országok kül- és belpolitikájával, vagy szerencsétlenségére néhány évtizeddel korábban elhunyt, s nem foglalhattott állást a szocializmus aktuális kérdéseiben. Hovatovább olyan zárt anyagok keletkeztek, melyek újabb, hatalmas könyvtárakként terpeszkedtek az eredeti könyvtár mellett, s ha így folytatódik, nemsokára a zárt könyvtárak messze maguk mögött hagyták volna az eredeti könyvtárakat. Egyetlen példa: A Szabó Ervin könyvtárban a »Fokozott Védelem« anyagának kötetszáma meghaladja a félszázazret!

A tudományos anyag szelektálásával egyidőben megkezdődött a közművelődési könyvtárak anyagának felülvizsgálata. Megrakott teherautók karavánjai szállították a közkönyvtárakból kivont teméntelen könyvet a pincékből átalakított, ideiglenes »zárt raktárakba«. *Herczeg Ferenc és Márai, Kassák Lajos és Gulácsy Irén, Mereskovszkij és Nietzsche, Veres Péter* több műve és *Jókai: Új földesur-a, meg Egy az Isten-je; Proudhon, Freud, Bernstein, Jung, Gide, Maurois, Malraux* művei; a Kun Béla nevét tartalmazó marxista kiadványok — és vaskos köteteken át folytathatnánk a felsorolást! — kerültek a penészes pincékbe, s mint veszedelmesen ártalmas anyag várták megsemmisítésüket. Zárt anyagba került *Gorkij: Forradalom és kultúra-ja, Deák Ferenc Felirati Beszéde*, odakerült több *Palestrina-mise* partitúrája, csak azért, mert »mise« stb.

MIT EREDMÉNYEZETT ez a »zárt anyagos« rendszer? Azt, hogy az olvasók gyanakvóak lettek a könyvtárakkal szemben, megszűnt az őszinte hang olvasó és könyvtáros között, hogy a tanulóiifjúság gúnyoros-éles kritikával illette egész könyvtárügyünket, mert hisz jogosan sérteve érezte magát e megalázó intézkedésektől. Egyre nőtt a Nyugat nimbusza, mint olyan földrésze, ahol »a szellem, a tudományok és a könyvtárak szabadsága korlátlan«. Tehát éppen ellenkező célt érték el azok, akik erőszakos-adminisztratív eszközökkel akarták szocialista szelleművé nevelni az ifjúságot.

A XX. KONGRESSZUS után ismét felszínre került a zárt anyagok problémája, s ma már a legtöbb könyvtáros egyetért azzal, hogy a gigászi méretű zárt anyagokat a lehető legsürgősebben fel kell szabadítani, és minden könyvtárnak — jellegéhez mérten — nyilvánosnak kell lennie! A vita csak azon folyik, hogy milyen mértékű legyen ez a nyilvánosság?

Vannak, akik úgy vélik, hogy mégse lehet az olvasói katalógusban feltüntetni és közkézre adni pl. — néhány szélsőséges példa: — *Sartre, Trockij, Nietzsche, Jung, Bernstein* stb. műveit; mások — és ezek vannak többségben! — a teljes katalógus, a teljes nyilvánosság mellett vannak. Megint mások úgy vélekednek, hogy csupán a hamis, rágalmaszó, tudománytalan műveket — jobb- és baloldaliakat egyaránt! — kell kuriózumként zárt anyagban tartani, minden más, tudományos vagy tudományos igényű könyv szabadon froghat. Itt azonban mindjárt útunkba áll egy hórihorgas kérdőjel: ki és hogyan tudja teljes bizonyossággal megállapítani, hogy melyek a »tudománytalan« könyvek? Nem akarok az elmúlt esztendő nagy tévedéseire hivatkozni, csupán egyik könyvtári vezetőemberünket idézem, aki erről a témáról való beszélgetésünk közben az egész idealista filozófiát tudománytalannak bélyegezte. Materialista, s marxista szemszögből az idealista módszerű művek valóban »tudománytalanok«, de ha így fogunk hozzá a zárt anyagok feloldásához, akkor nem jutunk előre. Látható tehát, hogy ez a kérdés rendkívül bonyolult.

Hogy mennyire az, hadd említsek egy példát a közkönyvtárak területéről.

A tömeges könyvkivonások — és egyéb okok — következtében az *Országos Könyvalap* raktáraiban többmillió kötet könyv vár feldolgozásra és szétküldésre. (Mellesleg megjegyezve: szerencse, hogy ez az anyag elkerülte a zúzdát!) Az Országos Könyvalap hatalmas lendülettel s dicséretreméltó buzgósággal végzi a sziszifuszi munkát, s hogy mennyi jó könyvet juttat vissza a könyvtárakba, arra egyetlen számadat rávilágít. A székesfehérvári megyei könyvtár eddig mintegy 3000 kötetet kapott az Országos Könyvalap állományából.

Igen ám, csakhogya a Könyvalap »osztályozza« is a könyveket, s »osztályozva« juttatja el a könyvtárakba. A, B, C, D, E jelzetet használ. Bennünket most csupán az A és B jelzet érdekel, mert közművelődési könyvtárak többnyire csak ilyen jelzetű könyveket kapnak.

Nos, a székesfehérvári megyei könyvtárnak küldött könyvanyag »osztályozásában« a következő érdekességek láthatók:

Következetlenségek: *Herczeg: Bizánc* c. színművének egyik példányát A, másik példányát B jelzettel kapta a könyvtár. *Heltai: Papírkosár* c. novelláskötetének egyik példánya A, másik B jelzetű. Ugyanígy járt két *Dosztojevszkij: Megmételtyezetttek* példány is. *Deák Ferenc: II. Felirati Beszéde* (1904-es kiadás) B jelzetet, míg húsvéti cikke és a kiegészést védő beszéde A jelzetet érdemelt ki...

Érthetlenségek: Dosztojevszkij majd minden műve, a *Karamazovoktól* a *Fehér éjszakákig* — kivéve a *Szegény embereket* (mert »szegény« emberek?); *Kassák, Wells* majd minden könyve B jelzettel érkezett. B jelzettel dicsekedhet *Reviczky Gyula: Válogatott Munkái, Kozocsa Sándor* bevezetésével; *Dante Pokla, Radó Antal* fordításában; *Veres Péter* 1937-es kiadású *Számadás-a*, ugyancsak tőle a *Parasztsors*, míg *A paraszti jövődő* A minőségű lett. *Rácz György* építészeti szakkönyve: *A korszerű parasztház* (1946) talán »kispaszti« jellege miatt kapott B jelzést? S a *Kosztolányi* szerkesztette: *A Pesti Hírlap Nyelvőre*...

B jelzéssel érkezett *Stevenson: Kincses sziget-e* is, s a megérkezéstől számított egy hónap múlva a könyv megjelent az *Olcso Könyvtár* sorozatban! Mármost, ha figyelembe vesszük, hogy a B-jelzet azt jelenti, hogy a könyv csak képzett, »fejlett« olvasónak adható, akkor bűnösek könnyelműnek bélyegezhetnők a Szépirodalmi Könyvkiadó eljárását, mert a könyvet a kezdő olvasók százezreinek kezébe adta. (Jól tette!)

Mindezt nem azért említettem, hogy az Országos Könyvvalap működését bíráljam — noha a példák önmagukért beszélnek — hanem azt akartam bebizonyítani, hogy minden ilyen »osztályozás«, értéksorolás óhatatlanul egyéni, megbízhatatlan, s nevetésesen-szegyenes ítéleteket eredményezhet. (Az igazság kedvéért meg kell jegyezni, hogy egy nemrég kelt körlevél értelmében ezek a jelzések már nem utasításul, csupán tájékoztatásul szolgálnak.)

Vagy mit szóljunk az olyan értékeléshez, amely nem a könyv egészét, csupán egy-egy lapját, mondatát vagy szavát veszi figyelembe? A *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban* a *fokozottan védett könyvek* katalóguskártyáim gyakran találkozunk ilyesfajta jelzéssel: »Fok. Véd. 214—217. o.« Főleg az újabb szerzeményű könyveknel. Ez azt jelenti, hogy a Nyugatról behozott közgazdasági, társadalomtudományi vagy filozófiai mű egészében használható, figyelemre méltó tényeket és adatokat tartalmazó, de valamelyik lapján vagy mondatában esetleg támadja a szovjet gazdaságot vagy rendszert, s a könyv máris »Fok. Véd.« anyagba kerül. Öszintén kérдем: nem nevetéses ez? Nem megalázó bizalmatlanság ez az olvasóval szemben? S tudományos jellegű könyvtárakról lévén szó, nem sértő bizalmatlanság-e ez diákjainkkal, tanárainkkal szemben? Nem felháborító-e, hogy pl. a Országgyűlési Könyvtárban egy magyar irodalomszakos egyetemi hallgatónak nem adták oda *Márai* műveit? Nem túlzás-e, hogy pl. a Közgazdaságtudományi Egyetem könyvtárában — ahová kizárólag tanárok, kutatók, diákok és közhivatali szakértelmiségiek járnak — szintén »osztályozzák« az anyagot? Érdemes ezen elgondolkozni mindazoknak, akik művelődéspolitikánkat irányítják, akik maguk is úgy lettek művelt marxisták, hogy valaha valamennyi kezükbe került könyvet felhabszoltak s mégis marxisták lettek! Tőlük függ, s tegyék meg minél hamarabb, hogy könyvtáraink nem-fasiszta jellegű zárt anyagai felszabaduljanak, és a könyvtárak teljes állománya, hiánytalanul és szabadon az olvasóközönség rendelkezésére álljon.

AMIKOR A ZÁRT ANYAGOK felszabadításáról beszélünk — a félreértések elkerülése végett — különbséget kell tennünk »zárt« és »védett« anyag között. Itt mindjárt meg kell jegyezni, hogy a Szabó Ervin könyvtárban pl. helytelenül használják a »Fok. Véd.«, azaz »fokozott védelem« kifejezést.

A könyvállomány egészének, vagy egy részének fokozottabb megvédése joga és kötelessége a könyvtárnak, ha ezt különleges szempontok szükségessé teszik. Érthető pl., hogy a Szabó Ervin Könyvtár nem kölcsönzi otthonra a Budapesti Gyűjtemény egyes könyveit. Más könyvtárban — pl. a Széchényi Könyvtárban — komoly gondot ad a *tudományos jelleg* megóvása. Ez a könyvtár ugyanis az egyetlen hely az országban, ahol valamennyi, valaha kiadott ponyva és best-seller fellelhető. Ilyenformán indokolt, ha nem teljesítenek minden kérést, ennek viszont az a következménye, hogy igen sok a panasz. »Hát ez a szocialista demokrácia?« kérdik egyes olvasók felháborodottan, de ebben az esetben nincs igazuk. Utánanéztem s kiderült, hogy 1956 I. félévében a Széchényi Könyvtár reference-osztálya 83 798 kérésből mindössze 188 kérés teljesítését tagadta meg (0,23%), s azt sem »politikai okokból«, mint némelyek híresztelik. A visszautasított könyvek 99%-a ilyen: *Philipp: A Scotland Yard regénye*. (Egy tisztviselő kérte, valahol hallott róla.) *Vaszary Gábor: Az ördög nem alszik*. (Egy gimnazista kérte, hallott róla.)

Ha a könyvtárban odaadták volna ezt a 188 könyvet, maholnap az egész könyvtár ponyvaolvasó központá válhatna, ahol naponta százszámra bújnák a közforgalomban szerencsére már nem található könyveket.

Csupán példaként említettem a Széchényi Könyvtárat. Az ilyen védekezés helyes és jogos. A zárt anyagok felszabadítása tehát nem jelentheti azt, hogy a könyvtár tudományos vagy speciális jellegét is főszámoljuk, hogy felelőtlenül illetéktelen kezekbe bocsátunk értékes különgyűjteményeket stb. A »védelem« azonban nem külső

kényszerítő erők nyomására; hanem a könyvtár és olvasóközönsége speciális igényei- nek, szükségleteinek megfelelően kell kialakítani!

MÉG EGY KÉRDÉSROL kell nyíltan és kerteles nélkül beszélni, mert a kérdés megkerülése további nagy károkat okozhat; a kérdés fölvetése viszont segíthet könyvtári állományunk megvédésében. A kérdés igen »kényes«, úgy is mondhatnám: politikai jellegű.

Arról van szó — s most nemcsak a magam, de sok könyvtárostársam véleményét nyilvánítom —, hogy ne ítéljenek megsemmisítésre bizonyos, politikai tartalmú könyveket, ha a könyv írója esetleg hibát követett el, s megbízatásától felmentették. Ma ugyanis az a gyakorlat, hogy ha a párt kizár valakit tagjai sorából, s még hozzá határozatban is megbélyegzik az illetőt, holtbiztos, hogy műve rövidesen ott szerepel a bezúzóndó könyvek listáján.

Igaz, hogy ezekből a könyvekből marad egy-egy példány az ország 4—5 legnagyobb könyvtárában, de ez kevés. Hiszen ezek a könyvek mégiscsak egy politikai korszakot dokumentálnak, s ha egy székesfehérvári kutatónak szüksége lenne rájuk, miért kelljen neki Pestre felutaznia? A könyvtárosoknak az a véleménye, hogy ezeket — a politikai légkörváltozások idején — »jobbaldalinak« stb. bélyegzett könyveket ne zúzzák be, de járási könyvtár feletti szinten tárolják egy, időszakos »zárt anyagban«, s őrizték meg az utókor, az olvasók, a kutatók és érdeklődők számára. Elvégre a könyvtárnak könyvgyűjtő, könyvmegőrző feladata is van. Ha aztán a történelem, a nép egy-két évtized múltán valóban használhatatlannak ítéli valamely könyvet, akkor a könyvtárosnak — ismét csak a könyvtár jellege és az olvasóközönség igényei- nek figyelembevételével — jogában áll az illető könyvet kiselejtezni. Döntse el az idő, hogy mely könyv marad meg a könyvtárban, s mely könyvet ítél halálra az olvasóközönség.

AZT MONDJÁK egyesek — s mondták is nekem beszélgetéseim során —, hogy: »De hát tartunk egy kis mértéket! Elvégre nem adhatunk minden könyvet közkézbe. A kutatóknak vagy egyetemistáknak igen, de másoknak?...« Álljunk meg egy pillanatra! Kik azok a »mások«? A munkások, parasztok és a hivatalnokok! Tehát bennük kevesebb a bizalom? Lám, milyen szegényletes eredményre vezet az ilyen okoskodás! Tarthatatlan az az elv, hogy a tudományos könyvtárak anyaga csak a kutatóknak legyen hozzáférhető. Idézem *Krupszkáját*, aki a Pravda 1933-as, 276. számában ezt írta: »*A mi viszonyaink közt a tudományos könyvtárak nem lehetnek valamiféle zárt könyvtárak, melyek csak egy szűk kör számára hozzáférhetőek... A tudományos könyvtáraknak szélesre kell tárniuk kapuikat azok előtt, akik komolyan akarnak tanulni, komolyan el akarják mélyíteni tudásukat...*«

Úgy vélem, ez az egészséges felfogás. Valószínű ugyan, hogy a fizikai dolgozók általában nem fogják zaklatni az *Egyetemi Könyvtárt* pl. *Heidegger* műveiért, de ha bármelyik tudományos könyvtárba betéved egy munkásfiú, aki valahol hallott valamit *Freudról*, és szeretne megismerkedni a pszichoanalízissel, akkor a könyvtárosnak ne az legyen a dolga, hogy adminisztratív eszközök, »B« és »zárt« anyagok segítségével kitésekelje őt a könyvtárból, hanem az, hogy kézenfogja a tapasztalatlan, a kezdőt, és lépésről-lépésre besegítse őt a tudás, a viláosság, a gondolkodás gyötrelmesen-szép világába! (Ne nevéssenek ki: mi lett volna Gorkijból, a — nem is »munkás«-ból, de — »csavargóból«, ha történetesen egy mai »zárt-anyagos« könyvtárba tévedt be?)

És ezzel már félig kimondottam azt is, hogy a zárt anyagok és »B-listák« megszüntetésének egyik jótékony következménye az lesz, hogy a tájékoztató-könyvtárosok — ahelyett, hogy zárt raktáraik katalóguslapjait rendezgetnék — komoly nevelőmunkát végezhetnek! A zárt anyagok felszámolásával tehát a könyvtárosi hivatás is visszazökken eredeti medrébe. Akik a zárt raktárak mellett kardoskodnak, a szocialista könyvtárak különleges nevelő-szerepére hivatkoznak. De éppen a *zárt anyagok felszabadításával kapja vissza a könyvtárosi hivatás szocialista, nevelő szerepét!* Bizonyos, hogy a tájékoztató-könyvtárosoknak sokkal nehezebb dolguk lesz, sokkal nagyobb tudással, tájékozottsággal kell majd ellátniuk feladatukat, s kialakítani az olvasóközönség egészséges közszellemét; de az is kétségtelen, hogy az olvasók tisztelettel és bizalommal fognak tekinteni a könyvtárosra, aki őszinte jóakarattal segít nekik a tájékozódásban. A könyvtárosnak nem adminisztratív eszközökkel, de tárgyilagossá, megalapozott tanácsokkal kell segítenie az olvasót, hogy az meglegelje az igaz tudományhoz vezető utat. S mi más ez az »igaz tudomány«, mint a marxizmus? Ha szerte a világon az eszmék nyílt harcában egyre erőteljesebben felülkerekedik a marxizmus, akkor éppen a szocialista országokban kell félnünk eszmék és könyvek nyílt küzdelmétől? Nem hiszem! Csak az erőszak beláthatatlanul káros következményeitől félnhetünk, másról nem. A nyílt demokrácia a legnagyobb megtartó-nevelőerő!

A NYÍLT DEMOKRÁCIA azonban kötelez is, felelősségvállalást is jelent. S amikor a zárt anyagok felszabadítása mellett emelek szót, határozottan ki kell jelentenem, hogy nem lenne helyes felszabadítani a) a fasiszta könyveket; b) a rágalmazó, tudománytalan, gyalázkodóan-soviniszta, minden szellemi nívón aluli könyveket; c) a ponyvaregényeket.

Gondolatmenetem végéhez érve, úgy tűnik, túl nagy szabadságot, majdnem szabadságot sürgetek. Tévedés. Csupán teljes szabadságot és bizalmat kérek a könyvtárosoknak, a könyvtárosi nevelőmunkának! Sajnálattal tapasztaltam, hogy a könyvtári fősztályon egyesek még mindig igen határozatlanok ebben a kérdés-gubancban. Haboznak az anyag teljes felszabadítását illetően, s ellenőrző, véleményező könyvtárközi bizottság összeállítását tervezik.

A székesfehérvári példával már bebizonyítottam, hogy minden intézményes, »központi ítélezés« súlyos tévedések lehetőségét rejti. Sokkal helyesebb lenne, ha minden könyvtár önállóan, saját kebelén belül, saját jellegének s helyi viszonyainak megfelelően alakítaná ki kölcsönzési és védettanyag rendszerét!

E probléma taglalása azonban már következő cikkünk tárgya lesz, amelyben a könyvtárak önállóságának kérdését szeretném fölvetni...

Györi György

A GYÖNGYÖSI JÁRÁSI KÖNYVTÁR ÉS A TANÁCSOK

A községfejlesztési alapból a következő községtanácsok juttattak pénzt a népkönyvtáraknak:

Gyöngyöstarján	3000 Ft
Gyöngyösoroszi	2000 Ft
Visznek	1000 Ft
Kisnáda	500 Ft
Detk	400 Ft

A domoszlói könyvtáros egy év alatt 214 kötettel növelte állományát könyvbálok és egyéb rendezvények bevételéből. Gyöngyöspatán 86 db könyvet szereztek be hasonló forrásból.

Az új kultúrotthonokba mindenütt terveznek könyvtárhelyiséget is. Még ebben az évben felépül a nagyrédei és az atkári kultúrotthon és mindkettőben külön könyvtárhelyiség lesz. Domoszlón szintén külön helyiséget juttattak a könyvtárnak az idén megnyílt kultúrotthonban.

Amilyen készségesek a községi tanácsok a könyvtárak segítésében, annál mostohább a Járási Könyvtárhoz a gyöngyösti Városi Tanács. A könyvtár megalakulása óta megoldatlan a könyvtár elhelyezése, jelenleg a Járási Kultúrotthonban két szűk helyiségben működik. Az egyik 2,5×5 m-es, megfordulni is alig lehet benne, mert itt van a hálózati raktár és az itroda együtt. A másik terem 9×5 m-es, amelyben a városi könyvanyag és a kölcsönző van elhelyezve. Olvasóterem egyáltalán nincs. A Városi Tanács minden évben megígéri, hogy elhelyezi a könyvtárat, de mire a költözésre kerül a sor, mindig kiutalják más vállalatnak a kiszemelt helyiségeket. Igen rossz Gyöngyös könyvtárral való ellátottsága is. 30 000 lakosú város könyvtárának állománya 6000 kötet, tehát 5 emberre jut 1 könyv. A Városi Tanács látja ezt az ádázatlan állapotot, de egy fillért sem adott eddig könyvvásárlásra, pedig a községfejlesztési alapból bizonyára jutna erre is. A Járási Könyvtár helyi fogalma alapján megérdemelné a Városi Tanács támogatását, mivel az elmúlt évben Gyöngyösön 80 000 kötetet kölcsönöztek ki, tehát minden kötetet tízszer, ez a szám több mint kétszerese a 4,8-as országos átlagnak. (Lévai Ferenc)

MILYEN MŰSZAKI KÖNYVEK VÁRHATÓK?

A Műszaki Könyvkiadó ez év harmadik negyedében számos olyan könyvet ad ki, amelyek a műszaki tudomány legújabb eredményeinek figyelembevételével készültek. Ezek közé tartozik: Hamr: Idomköszörülés, Dr. Heinz Zemanek: Információelmélet, Inzelt Ist-

ván: Vegyi receptek című műve. Kiadja a régen elfogyott Palotás: Mérnök kézikönyvet, valamint lefordította és rövidesen forgalomba hozza Szachnouvskij: Vasbeton szerkezetek című könyvét. Fontos Kálmán — Márk Ferenc — Röder Iván: A műszámfeldolgozás technológiája a pamutfonó- és szövőiparban című könyv a második ötéves terv célkitűzéseinek textiltipari vonatkozásait segíti elő. Rövidesen megjelenik a híradástechnikai könyvek bibliográfiája és ismertetése, amely az ország nagy könyvtáraiban található kb. 2200 legjelentősebb bel- és külföldi híradástechnikai mű adatait tartalmazza. Nagy érdeklődéssel várják a Feleli Béla szerkesztésében megjelenő Autósok, motorosok túrákonyvét, valamint a sokat kerestét Polgár: Közlekedésrendjének ötödik kiadását és Ternaí Zoltán népszerű munkájának, a Gépkocsinak ugyanacsak ötödik kiadását. A fotoamatőrök számára második, átdolgozott kiadásban jelenik meg a tavalyi napok alatt elfogyott Barabás-Grón: A fényképezés kézikönyve és Kéry Dániel: Negatív eljárás című könyve. (Műszaki Kk.)

CSEHSZLOVÁK LÁTOGATÓK A KEMENCEI ÉS NAGYBÖRZSÖNYI NÉPKÖNYVTÁRAKBAN

Nemrégben csehszlovák népművelési dolgozók keresték fel a két község népkönyvtárát. A kemencei könyvtár az Erdőigazgatóság kultúrát szerető vezetőségének jóvoltából kapott nagyszerű elhelyezést.

A könyvtár berendezésének jórészt is az igazgatóság és a népkönyvtáros, Domszky Pál teremtette elő. A könyvtár három helyiségből áll. A két kisebbik helyiség múzeum, amelyben a Börzsöny hegység vidékének évszázados kulturális emlékei, jellegzetes népművelési, régi használati tárgyai, a Rákóczi szabadságharc idejéből származó pénzek, az 1848–49-es szabadságharc kitáltványai találhatóak, valamint mai vonatkozású anyag is. (Pl. az ötéves terv létesítményeinek fényképe.)

A középső nagy teremben közel 1500 kötet könyv sorakozik egymás mellett. Ezek között közel 600 olyan könyv van, amelyet a Kultúrminisztérium adott a kemencei népkönyvtárnak.

A magyar nyelvű könyveken kívül a szomszédos államok irodalma is megtalálható itt, sok az eredeti nyelvű kiadvány. Vannak itt különböző nyelvű napilapok és folyóiratok is, amelyeket a népkönyvtáros a budapesti külföldi követségeken szedett össze, hogy ezzel is gyarapítsa a népkönyvtár állományát. (Markovits József)